

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Hvmanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthvmæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Qvaestio XC. De partibus pœnitentiæ in generali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

viuificentur. Patet Genes. 4. v. 4. Respexit Deus ad Abel, & munera eius; ad Cain autem non respexit; ubi Scriptura indicat prius respicere Deum ad personam operantem, quam ad ipsum opus; & opus placere non posse ad meritum & vitam æternam, si operans displiceat. Ecclesiast. 34. v. 33. *Dona iniquorum non probat Altissimus: atqui probaret, si per pœnitentiam uiuificentur.* Ioan. 15. v. 4. *Non potest palmites fructum ferre; nisi manserit in vite; atqui peccator non manet in vite Christi, quia non manet in charitate; per quam manemus in Deo, & Deus in nobis.* I. ad Corinthios 13. v. 3. *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & charitatem ueritatem non habuero, nihil mihi prodest.*

Alter Pars, Scilicet hæc opera non uiuificantur ad satisfactionem, est etiam certa, etsi minus quam prior, cum aliqui Doctores contrarium tenuerint. Probatur Primò, iisdem testimonijs: Si enim esset satisfactoria, Deus ea respiceret, probaret, & palmes extra uitam ferret aliquem fructum, scilicet satisfactionis. Probatur Secundò, Ratione: Dignitas operis precipue spectatur apud Deum ex dignitate operantis, à quo procedit: operans enim est ueluti forma operis à qua opus suam estimationem habet, ut alibi ostensum est. Et patet exemplis humanis: longè enim pluris aestimatur obsequium patrum Principis, quam maximum mancipij: operans enim per ipsum opus quod facit ad obsequium alterius, se totum suamque dignitatem alteri subiicit: atqui peccator operans est exorsus Deo: ergo opus ipsius nihili fit apud Deum. Confirmatur Primò: Quia non potest dare excellentiam operi suo, quam non habet: atqui cum resurgit & accipit dignitatem filij, opus iam transijt, habuitque suam formam: ergo non potest illi dignitas personæ superueniens communicari. Confirmatur Secundò: Quia gratia non informat

actum, nisi qui ab eâ quodammodo procedit: actus uero qui iam transijt, non potest reuocari, ut iterum fiat, & influxum gratiæ recipiat.

Dico Secundò: Huiusmodi tamen opera sunt ueluti ad alia bona à Deo impetranda: scilicet ad bona temporalia. Exodi 1. v. 21. *Quia inuenerunt obseruantes Dominum, adificauit ipsis domos, id est, dedit eis familiam.* Gregorius homilia 40. in Euangelium, ad illud, *Recepisti bona in uita tua; inter cætera ait, Valde metuendum diuitibus; & alijs quibus omnia ex uero eueniunt; ne hi recipiant honorum operum mercedem.* Vide plura de Pœnitentiâ dist. 3. Capitulo *Chenendum*, ex Gregorio; & Capitulo *Si quando*, ex Hieronymo; & Capitulo *Quid ergo*, ex Chrysostomo; & 22. qu. 12. Capitulo *Si quis liber*.

Secundò: Valent ut disponant animam ad gratiam, non possunt fieri cum auxilio speciali. Danielis 4. dicit Daniel Regi: *Peccata tua eleemosynis redime.*

Tertio: Dicuntur minuire penas gehennæ non quod peccator, qui plura huiusmodi opera fecerit, minus punietur pena damni uel sensus, quam alios qui pauciora fecerit, tamen æquè peccauit; cum opera moraliter bona, sicut non possunt minuire culpam; ita nec penam: sed quia interim homo culpam omissionis diuini præcepti euasit, & per ea occasionem habuit multa peccata, quæ aliàs fecisset, euitandi.

Quartò: Valent ad dilationem penæ temporalis & æternæ. Patet in Achab 3. Regum 21. *Nonne uidisti humilitatum Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filij sui inferam malum domui eius.* Patet item in Niniuitis Ion 3. ad quorum pœnitentiam, Deus euerisionem Nisive suspendit & distulit ultra centum annos.

Q V Æ S T I O X C.

De partibus Pœnitentiæ in generali.

D V B I V M.

Circa tres primos Articulos,

Quot, & quæ sint partes Pœnitentiæ?

Notandum, Primò: Pœnitentiam actualem dupliciter accipi posse. Primò, Pro Sacramento: Secundò, Pro virtutis Pœnitentiæ functione. Si accipiatur pro Sacramento, constat partibus essentialibus, & integralibus. Partes essentielles sunt *Verbum absolutio-nis* (est enim instar formæ;) & actus pœnitentis, qui sunt quasi materia. Partes integrales sunt partes materiae; uidelicet *Contritio*, *Confessio*, & *Satisfactio*. Nam ipse actus, quibus constat officium pœnitentis, sunt partes integrales Sacramenti Pœnitentiæ.

Notandum Secundò: Esse hæc duas sententias hæreticorum. Prior est Lutheri, ut patet apud Rosenstem art. 9. qui docet duas tantum esse Pœnitentiæ partes seu officia, *Contritionem* & *Fidem*. Per *Contritionem* intelligit terrores conscientia diuinitus incussos. Per *Fidem* autem, certam fiduciam remissionis peccatorum ex Euangelij promissio-

ne conceptam, id est, certò credere sibi esse remissa peccata propter Christum. Ratio ipsius est; quia sic fit remissio peccatorum.

Verum hæc sententia est omnino absurda. Primò: Quia, etsi timor, & fides concurrant ad remissionem peccatorum; non tamen hinc fit, ut proprie sint partes Pœnitentiæ, sic ut ratio Pœnitentiæ illis proprie conueniat: alioquin etiã amor Dei, & diuina uocatio, erunt partes Pœnitentiæ; nam per hæc fit remissio peccatorum. Secundò: Quia timor non semper concurrat, ut patet in Magdalenâ Luca 7. *Cui multa peccata dimittuntur, quia multum dilexit: multique alij agunt pœnitentiam nullo terrore concussi.* Tertio: Fides illa nunquam concurrat: est enim falsa, temeraria, & contra Scripturas. Plus enim requirit Scriptura, ut Christi merita nobis applicentur in remissione peccatorum, quam fidem, quæ credamus illum pro nobis plenissimè satisfecisse: unde ex hac non possumus nos reputare iustificatos à peccatis. Denique, hanc sententiã damnat Concilium Tridentinum sess. 14. can. 4. *Si quis, inquit, negauerit ad integram & perfectã peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti pœnitentiæ, uidelicet Contritionem, Con-*

sentiam, Con-

nem, Confessionem, & Satisfactionem, qua tres Pœnitentiæ partes dicuntur: aut dixerit duas tantum Pœnitentiæ esse partes, terrores scilicet incussos conscientia, & fidem conceptam ex Euangelio; anathema sit.

3 Sententia Calvini. Altera sententia est Caluini lib. 3. Instit. cap. 3. vbi, refutans sententiam Lutheranorum, ponit duas alias partes, videlicet Mortificationem vitiõrum, & Viuificationem. Per Viuificationem intelligit studium bonorum operum; sicque ait pœnitentiã per totam vitam durare debere.

Reijcitur. Sed hæc sententia absurda est. Probat: Quia pœnitentia est via ad iustificationem, eaque prior; vt colligitur Ezechielis 18. & 33. vbi dicitur, si pœnitentiã egerit impius, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius: atqui mortificatio illa, & viuificatio sunt posteriora iustificatione; nam sunt fructus fidei iustificantis, vt ipsi affirmant: ergo absurde dicuntur partes Pœnitentiæ.

4 Sententia Catholica est, tres esse partes pœnitentiæ. Tertia sententia est Catholicorum; Tria esse pœnitentiæ officia, seu Pœnitentiæ partes, Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem; quas etiam naturalis ratio dicit esse suo modo necessarias ad reconciliationem. Est fide tenenda. Patet ex Concilio Trident. citato, & ex Concilio Florentino, quod sic ait: Quartum Sacramentum est Pœnitentia, cuius quasi materia sunt actus pœnitentiæ, qui in tres distinguuntur partes, quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet vt doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero: secunda est oris confessio: tertia est satisfactio.

1. Prob. ex Script. Probat: Primò, Ex Scripturis: & Primò, Contritionem esse partem Pœnitentiæ. Patet Psal. 50. v. 19. Cor contritum & humiliatum non despicias, id est, cor pœnitens. Ioëlis 2. v. 13. Scindite corda vestra. Secundò, Idem patet de Confessione Num. 5. Vir, siue mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ hominibus solent accidere, confitebuntur peccatum suum. Psal. 31. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino. 2. Esdra 9. v. 1. Conuenerunt filij Israël in ieiunio, & in facis, & confitebantur peccata sua. 1. Ioan. 1. v. 9. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat peccata nostra. Tertio denique idem patet de Satisfactione, Ioëlis 2. v. 12. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu, & planctu.

Exempla Scripturæ. 24. describitur pœnitentia Dauidis ob numeratũ populũ, & dicitur primò, Percussit cor Dauid eum; vbi insinuat contritio: Secundò, Dixit Dauid ad Dominum, Peccavi valde in hoc facto; vbi confessio: Tertio, Dauid placauit Dominũ oratione, & subiectione ad flagella diuina, & holocausto; vbi cõspicitur satisfactio. Lucæ 15. vbi describitur pœnitentia filij prodigi: Primò, In se reuertitur agnitione suæ miseriæ, & dolore peccatorum: Secundò, Confitetur peccatum, Pater peccavi in calum & coram te: Tertio, Offert se ad satisfactionem, fac me sicut vnum ex mercenarijs tuis. Idem confirmari potest testimonijs Patrum, de quibus infra. Vide Chrysostomum sermone de Pœnitentia, qui habetur tomo 5. post decem Homilias de Pœnitentia. In corde, inquit, eius contritio est, in ore confessio, in opere tota humilitas.

5 2. Prob. Ratione. Probat: Secundò, Ratione: Prima est, Pœnitentia est dolor, & punitio peccati, non solum ad æqualitatem iustitiæ violatæ instaurandam, sicut Iudex punit fontem; sed maximè ad recõciliationem cum Deo obtinendam: atqui hoc interest inter punitiõnem Iudicis, & pœnitentiã reconciliati-

uam peccatoris, quod ibi satis fit, si reus patiatuor penam à Iudice constitutam, siue sponte, siue non, actè, siue is qui laesus est eã contentus sit, siue non. In Pœnitentiã autem reconciliatricem hoc nõ sufficit, sed requiritur, vt is, qui alterum iniuriã affecit, sponte penam subeat, & ad arbitrium eius quem offendit. Ergo necessarium est primò, vt doleat de iniuriã illatã: alioqui nõ est dignus reconciliatione. Deinde, oportet vt subijciat se penæ ad arbitrium Dei, quem iniuriã affecit: Deus autè nobiscum agit per suos ministros: ergo peccator debet se eius ministro subijcere, qui eius locum tenet. Hoc autem fieri non potest, nisi suas culpas ei per confessionem aperiat: vnde secundo loco requiritur confessio: tertio satisfactio. Colligitur hæc ratio ex D. Thoma art. 3.

Secunda Ratio: Pœnitens recurrit ad Deum cum proposito emendationis, sicut seruus ad Dominum, iuxta illud Psalmi 122. v. 2. Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri. Et sicut filius ad patrem (Lucæ 15. v. 18. Pater peccavi in calum & coram te) & sicut vxor ad virum (Ieremiæ 3. v. 1. Fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus.) Atqui quando serui cum dominis, liberi cum parentibus, vxores cum viris in gratiam redeunt, hæc tria dictante ratione naturali præstant. Dolent enim se offendisse, fatentur suam culpam, denique penæ & castigationi se subijciunt, vel veniam precantur: ergo hæc tria sunt veræ pœnitentiæ partes, quas Deus in noua lege ad Sacramenti dignitatem euexit; vt infra magis constabit.

ARTICVLVS IV. Vtrum Pœnitentia conuenienter diuidatur in Pœnitentiã ante Baptismum, & in Pœnitentiã post Baptismum?

7 Pœnitentiã in genere diuidit D. Thomas tamquam in suas species, in Pœnitentiã ante Baptismum, per quam intenditur generatio in nouã vitã: & in Pœnitentiã post Baptismum, quæ duplex est; videl. Pœnitentia mortalium, per quam intenditur reformatio vitæ præteritæ iam corrupte; & Pœnitentia venialium, per quam intenditur maior perfectio, & maius studium bonorũ operum. His adde aliam diuisionẽ Pœnitentiæ mortalium post Baptismũ, de qua D. Tho. in Additionibus q. 28. Alia enim est Priuata, quæ videl. in occulto agitur: alia Publica. Rursus Publica, alia est Solemnis, alia non Solemnis.

8 Pœnitentia publica solemnis, habebat has conditiones. Primò, Semel tantum in vita imponebatur: vt patet ex Ambr. l. 2. de Pœnit. c. 10. & Augustino epist. 54. & Origene hom. 15. in Leuiti. Et Ratio est, tum vt pluris fieret, tũ quia erat solemnis quædam professio nunquam amplius redeundi ad illa grauiã crimina. Sicut Baptismus est solemnis quædam professio nunquam redeundi amplius ad infidelitatẽ. Quod si accidebat talem rursus relabi in similia crimina, priuabatur communione Sacramentorum vsque ad mortem; vt patet ex c. 5. epistolæ 1. Syricij Pape.

Secundò, Non iniungebatur nisi ob grauissima & publica crimina; vt homicidia, adulteria, idololatriam &c. vt patet ex Conc. Toletano I. can. 2. Tertio,

Differentia inter pœnitentiã iudicis, & pœnitentiã reconciliatricem peccatoris.

6

7

8

Tertio, Non poterat imponi Sacerdotibus: neque illi qui penitentiam publicam egerant, poterant ad Ordines promoueri; vt patet ex cap. 14. epistolæ Syriaci ad Himericum Tarraconensem Episcopum. Nec etiam coniugatis, sine consensu alterius coniugis: nam à complexu coniugali tales penitentes abstinere debebant; vt patet ex Concilio Arelatenſi 2. can. 21. & 22.

Quarto, A solo Episcopo imponebatur, & ab eodem soluebatur, non autem à Presbyteris, nisi in absentia Episcopi, idque urgente necessitate; vt patet ex Concilio Carthaginensi 2. cap. 4. & ex epistola 86. D. Leonis.

Quinto, Imponebatur feria 4. ante Dominicam Quadragesimam; vt patet ex Concilio Agathensi apud Gratianum dist. 50. Can. In capite. In cuius signum consignantur adhuc fideles eodem die cineribus. In die autem Cœnæ Domini omnes reconciliabatur & communicabant, idque singulis annis, donec tempus penitentiae esset expletum, quod quibusdam longius, alijs breuius constituebatur, vt trium, septem, decem, vel duodecim annorum; vt patet ex eodem loco.

Sexto, Erant variae pœnæ. Prima, Abstinere à communione Eucharistiæ, præterquam in Cœna Domini; vt patet ex Cypriano epist. 8. Secunda, Non poterant vnquam promoueri ad Clerum, vt patet ex dictis. Tertia, Abstinere à nuptijs. Indulgebatur tamē interdum adolescentibus ad vitandam fornicationem; vt patet ex epist. 92. cap. 12.

Quarta, Non poterant accedere ad militiam secularem; vt patet ex eadem epist. c. 11. Quinta, Non poterant interim esse susceptores in Baptismo vel in Confirmatione; vt patet ex Concil. Parisiensi lib. 1. cap. vltimo. Sexta, Carebant infirmorum Vnctione; vt patet ex Innocentio I. epistola ad Decentium c. 8. Septima, Erant separati loco à reliquis fidelibus. Primo enim debebant manere ante fores Ecclesiæ: postea admittebantur intro, sed cum Catechumenis: postremò admittebantur cum fidelibus; sed alijs communiacantibus nō poterant communicare ante reconciliationem; patet hoc ex epistola Canonica Gregorij Thaumaturgi, quæ additur Canonibus Photij. Octaua pœna, Habebant habitum lugubrem: erant enim induti veste pulla, & cilicio, & tonso capite, exceptis feminis, quæ caput velabant; patet hoc ex Ambrosio lib. ad virginem lapsam cap. 8. & ex Paciano Episcopo Barcelonensi in exhortatione ad penitentiam. Nona, Singulis diebus ieiuniorum debebant venire ad Ecclesiam, & submittere capita Sacerdotibus, vt eis manus imponerent, & pro eis orarent; vt patet ex can. 80. Concilij IV. Carthaginensis. Decima, Sepelire mortuos; patet ibidem can. 81. Undecima, Flectere genua diebus Dominicis & tempore Paschali, quando alij stantes orabant; ibid. can. 82. Duodecima, Vitare balnea & conuiuia, & insistere orationi & ieiunijs, cubare in sacco & cinere; patet ex Ambrosio lib. ad virginem lapsam cap. 8. & ex alijs.

IN ADDITIONES D. THOMÆ. QVÆSTIO PRIMA.

De Contritione, quæ est prima pars Sacramenti Pœnitentiæ.

Quid sit Contritio?

Notandum est, Concilium Tridentinum sess. 14. can. 4. definire Contritionem generatim hoc modo, *Contritio est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero.* Circa quam definitionem sunt aliquot dubia.

D V B I V M I.

Virum Contritio essentialiter sit detestatio, an dolor?

HI actus sunt distincti. Detestatio enim est odium, & opponitur amorī, seu complacentiæ. Dolor autem, seu tristitia oritur ex detestatione mali, si ipsum malum sit præsens, & opponitur gaudio.

Respondeo: Quidam putant Contritionem propriè & essentialiter esse detestationem: Dolorem verò esse effectum contritionis. Ita Caietanus O-puscule de Contritione qu. 1. Dominicus Soto dist. 17. quæst. 2. art. 1. Ratio ipsorum est: Quia contritio est primus actus pœnitentiæ: atqui dolor non potest esse primus actus, nam oritur ex displicentia, & odio.

Sed contrarium videtur esse verius, scilicet Contritionem propriè esse Dolorem de peccato com-

missio. Primò, Quia ipsum nomen afflictionem & dolorem insinuat. Secundò, Quia pœnitere formaliter est dolere, non detestari: atqui contritio formaliter est pœnitentia: ergo formaliter est dolor. Tertio, Quia in Beatis est displicentia peccatorum olim commissorum, non tamen in illis est contritio; quia non est in illis dolor, cum eius non sint capaces, propter statum.

Aduerte tamen, Dolorem non posse esse sine detestatione mali, de quo doletur; & ideo Concil. Tridentinū supra sess. 14. can. 4. vtrumque posuit. Dices: Ergo, si quis detestaretur peccata sua sine dolore, non legitime pœniteret. Respondeo: Fieri nequit in hac vita, vt quis serio detestetur sua peccata in ordine ad reconciliationem, quin simul doleat: nam detestatio feria mali, quod concipitur adesse, necessariò parit dolorem; sicut amor boni presentis necessariò parit gaudium. Si tamen ponamus non interuenire dolorem, non erit pœnitentia, vt patet in Beatis.

Ad Rationem in contrarium: Etſi dolor non sit primus actus habitus pœnitentiæ absolutè considerati, est tamen primus actus ipsius quatenus dicitur Pœnitentia. Adde nec ipsam detestationem esse primum actum illius habitus, vt patet ex supra dictis.

Contritio propriè est dolor, non detestatio.

An possit quis legitime pœnitere sine dolore.